
Kristina RAKINIĆ*

STRATEGIJE STARŠEVskega POSREDOVANJA IN NJIHOVA VLOGA PRI SEZNANJENOSTI STARŠEV O NEGATIVNIH SPLETNIH IZKUŠNJAH MLADOSTNIKOV**¹

Povzetek. Raziskava, izvedena na reprezentativnem vzorcu nemških mladostnikov, proučuje seznanjenost staršev o negativnih spletnih izkušnjah njihovih otrok, pri čemer se osredini na vlogo starševskih strategij posredovanja. V raziskavo je bilo vključenih 710 mladostnikov in njihovih staršev. Starši so relativno dobro seznanjeni z negativnimi izkušnjami, četudi podcenjujejo izkušnje otrok, povezane s spolno vsebino. Starost mladostnikov je negativni napovednik seznanjenosti staršev, medtem ko je aktivno posredovanje pozitivni. Zaznave mladostnikov o aktivnem posredovanju staršev igrajo pomembno vlogo pri napovedovanju seznanjenosti staršev. Naši rezultati osvetljujejo osrednjo vlogo zaznav mladostnikov pri seznanjenosti staršev o negativnih spletnih izkušnjah njihovih otrok.

Ključni pojmi: splet, negativne izkušnje, strategije posredovanja, zaznave mladostnikov, aktivno posredovanje.

UVOD

Uporaba spleta otrokom in mladostnikom prinaša pozitivne in negativne izkušnje. Starši imajo lahko bolj ali manj točen vpogled v negativne izkušnje svojih otrok na spletu, na kar vplivajo številni dejavniki, med drugim tudi strategije posredovanja (Livingstone in Helsper 2008). To so strategije, ki jih starši uporabljajo za uravnavanje in spodbujanje otrokove varne rabe spleta. Namen naše raziskave je razumeti, kako uporaba starševskih strategij posredovanja z vidika staršev in tudi z vidika mladostnikov vpliva na seznanjenost staršev o negativnih spletnih izkušnjah njihovih otrok.

* Kristina Rakinić, doktorska študentka in mlada raziskovalka, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija

** Izvirni znanstveni članek.
DOI: 10.51936/tip.61.1.115

¹ Delo je podprla Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) v okviru programa Mladi raziskovalci [P5-0168] in projekt COORDINATE – program Transnational Access Visits.

Seznanjenost staršev o izkušnjah otrok na spletu

Seznanjenost staršev o pozitivnih in negativnih izkušnjah otrok vodi do njihovih pozitivnih psiholoških in razvojnih izidov. Starši otrok, ki v večini uporabljajo avtoritativni stil vzgoje, ki temelji na sočutju, komunikaciji in spodbujanju samostojnosti, izkazujejo številne pozitivne izide (npr. nižjo stopnjo agresivnosti) in boljšo psihološko prilagojenost (Ruiz-Hernandez et al. 2018). Dnevni pogovori staršev z otroki o njihovih aktivnostih so pomemben napovednik seznanjenosti staršev o izkušnjah otrok, kar pa nato negativno napoveduje stopnjo delinkventnosti otrok (Bendezú 2018). Seznanjenost staršev o izkušnjah njihovih otrok na spletu do sedaj še ni bila podrobno raziskana. Večina raziskav namreč vključuje odgovore zgolj staršev ali samo otrok, zato je ocena dejanske seznanjenosti nemogoča. Seznanjenost staršev se lahko oceni kot stopnja enakih odgovorov staršev in otrok o izkušnjah na spletu. Če starši odgovorijo, da je otrok imel določeno izkušnjo, otrok pa o tej izkušnji ne poroča, govorimo, da starši izkušnjo precenjujejo, v obratnem primeru pa govorimo o podcenjevanju (Geržičaková et al. 2023).

Raziskave, ki so se do sedaj ukvarjale s proučevanjem seznanjenosti staršev o izkušnjah njihovih otrok na spletu in jih predstavljamo v nadaljevanju, prinašajo nekaj zanimivih ugotovitev. Raziskave hkrati poročajo o visoki seznanjenosti staršev o negativnih izkušnjah na spletu (Geržičaková et al. 2023) kot tudi o precej nižji (Dehue et al. 2008). V splošnem starši prej podcenjujejo, kot precenjujejo negativne izkušnje svojih otrok na spletu. Starši večinoma podcenjujejo, v kolikšni meri je njihov otrok vključen v izvajanje spletnega nasilja (4,8 % po njihovih ocenah nasproti 17,3 % po poročanju otrok), prav tako pa podcenjujejo, v kolikšni meri je bil njihov otrok žrtev spletnega nasilja (11,8 % po njihovem poročanju proti 22,9 % po poročanju otrok) (Dehue et al. 2008). Sorbring in Lundin (2012) poročata, da tako matere kot očetje podcenjujejo, v kolikšni meri so njihovi otroci prišli v kontakt z neprimerno vsebino, poleg tega matere v splošnem podcenjujejo, očetje pa precenjujejo, v kolikšni meri so njihovi otroci naleteli na vsebino, ki jim je povzročila distres. Seznanjenost staršev se razlikuje tudi glede na vsebino negativne izkušnje, npr. najnižji odstotek seznanjenosti staršev je bil prepoznan pri izpostavljenosti nasilnim (Geržičaková et al. 2023; Symons et al. 2017) in pornografskim vsebinam (Symons et al. 2017). Otroci večinoma staršem zaupajo o manj tveganih dejavnostih (npr. igranje računalniških igric) v primerjavi z bolj tveganimi dejavnostmi (Geržičaková et al. 2023).

Starševske strategije posredovanja: sinergija med starši in otroki

Bronfenbrenner ([1979]; 1994) je avtor ekološke sistemske teorije, ki opisuje posameznikov razvoj kot rezultat interakcij posameznika z različnimi nivoji sistema – okolja, od neposrednega mikrosistema (starši, vrstniki) do makrosistema (družbena ureditev, kultura). Bronfenbrenner (1979) je kritično izpostavil, da se večina raziskav, povezanih z razvojem in značilnostmi otroka, osredotoča bodisi na poročila staršev bodisi otrok, kar pomeni pomembno omejitev. Preučevane

fenomene bolje razumemo, če v raziskavo vključimo starše in otroke, torej vse akterje neposrednih interakcij. Starševske strategije posredovanja se pojavljajo v neposrednih interakcijah med otrokom in staršem v mikrosistemu. Seznanjenost staršev o negativnih izkušnjah njihovih otrok ni nikoli zgolj rezultat starševskih strategij posredovanja, temveč tudi tega, kar so otroci sami pripravljene zaupati staršem (Kerr in Stattin 2000). Gre za dvosmerni, vzajemni odnos. Predstave o uporabi starševskih strategij se med staršem in otrokom lahko bolj ali manj razlikujejo in imajo kot take lahko specifičen vpliv na seznanjenost. V našo raziskavo smo zato vključili izkušnje in zaznave strategij posredovanja staršev in otrok.

Starševske strategije posredovanja predstavljajo starševske namere zagotavljanja otrokove varne uporabe IKT (Smahel et al. 2020). Izraz posredovanje se nanaša na starševsko uravnavanje odnosa med otrokom in medijem (Livingstone in Helsper 2008). Raziskovalci so najprej raziskovali strategije v povezavi z gledanjem televizije. Livingstone in Helsper (2008) pa sta te strategije prenesli tudi na uporabo interneta. V tej raziskavi uporabljamo delitev na štiri strategije, kot so opredeljene v raziskavah EU Kids Online (Hasebrink et al. 2019). Štiri glavne strategije posredovanja so: aktivno, posredovanje z omejevanjem, nadzor in tehnično posredovanje. Aktivno posredovanje predstavlja strategijo, ki vključuje odprto komunikacijo med otrokom in staršem o uporabi IKT (Young in Tully 2022; Livingstone in Helsper 2008), pri čemer starši in otroci skupaj obravnavajo težave, ki nastanejo pri uporabi spleta in jih tudi skupaj rešujejo (Hasebrink et al. 2019). Posredovanje z omejevanjem vključuje postavljanje pravil, ki omejujejo uporabo medijev (Livingstone et al. 2017). Starševski nadzor se nanaša na preverjanje tega, kar otrok počne na spletu, npr. preverjanje, katere spletne strani je obiskal. Tehnično posredovanje vključuje uporabo aplikacij za nadzorovanje otrokove uporabe spleta, npr. onemogočanje dostopa do določenih spletnih strani, uporaba aplikacij za časovno omejevanje uporabe spleta itn. (Hasebrink et al. 2019).

Aktivno posredovanje je izmed vseh strategij najbolj zaželeno, saj je povezano z višjimi digitalnimi spretnostmi otroka, spodbuja njegovo razumevanje delovanja spleta in omogoča boljše spoprijemanje s težavami in negativnimi izkušnjami na spletu (Livingstone et al. 2017). Rezultati metaanalize (Chen in Shi 2018) so pokazali, da aktivno posredovanje v primerjavi strategijo omejevanja bolj učinkovito zmanjšuje tveganja, povezana z uporabo medijev. Aktivno posredovanje pozitivno napoveduje seznanjenost staršev o negativnih izkušnjah otrok na spletu (Geržičáková et al. 2023), prav tako pa poveča verjetnost, da bo otrok svoje negativne izkušnje delil s starši (Sorbring in Lundin 2012; Cerna et al. 2016). Otroci, ki imajo občutek, da se lahko s starši odprto pogovarjajo o spletu, skupaj proaktivno naslavlajo probleme, ki nastanejo ob uporabi spleta in imajo nasploh pozitivne izkušnje, bodo staršem v večji meri zaupali svoje negativne izkušnje. In nasprotno, težave pri komunikaciji o tveganih vedenjih na spletu med otrokom in staršem vodijo v podcenjevanje tveganih interakcij na spletu

s strani staršev (Byrne et al. 2014). Tehnično posredovanje je bilo prepoznano kot negativni napovednik seznanjenosti staršev (Geržičáková et al. 2023). Otroci lahko občutijo, da jim starši pri uporabi spleta ne zaupajo, in zato uporabljajo naprave, ki beležijo njihove aktivnosti na spletu. Posledično bodo tako manj pogosto tudi otroci zaupali staršem svoje negativne izkušnje, kar vodi do nižje seznanjenosti staršev o spletnih izkušnjah njihovih otrok. Strategije nadzora in postavljanje omejitev ne vplivajo na višjo seznanjenost staršev (Geržičáková et al. 2023; Sorbring in Lundin 2012; Symons et al. 2017). Na podlagi omenjenih raziskav predvidevamo, da bo aktivno posredovanje pomemben pozitiven napovednik seznanjenosti staršev.

Otroci in mladostniki lahko zaznavajo strategije svojih staršev precej drugače, kot jih zaznavajo starši. Starši v primerjavi z otroki večinoma podajajo višje ocene o pozitivnih vidikih njihovega starševstva, kot so npr. zaznana zahtevnost, odzivnost in prizadevanja za otrokov uspeh (Paulson 1992). V večini je med starši in otroci soglasje o prevladujočem slogu vzgoje oz. posredovanja, razlike se pojavijo zlasti pri zaznavi pogostosti uporabe določene strategije, starši namreč podajajo višje ocene v primerjavi z otroki (Koolstra in Lucassen 2004; Nikken in Jansz 2006). Sonck et al. (2013) so na reprezentativnem vzorcu nizozemskih otrok in staršev ugotovili, da starši v povprečju poročajo o pogostejši uporabi vseh štirih strategij posredovanja v primerjavi z njihovimi otroki, največja razlika je bila prepoznana pri aktivnem posredovanju. Starši lahko dejansko mislijo, da otroku aktivno pomagajo pri uporabi spleta in uspešno naslavljajo njegove probleme, medtem ko otrok tega ne zaznava na enak način (Sonck et al. 2013). Otroci aktivno posredovanje, ki naj bi temeljijo na dvosmerni komunikaciji, zaznavajo precej bolj enosmerno (Lwin et al. 2021). Te ugotovitve so pomembne, ker so zaznave otrok o starševskih strategijah, in ne poročila staršev, boljši napovedniki izidov otrok, kot so npr. učni dosežki (Cohen in Rice 1997; Paulson 1992) in neuživanje drog (Cohen in Rice 1997).

Vloga socio-demografskih spremenljivk pri seznanjenosti staršev

Študije, ki so proučevale vpliv spola otroka na seznanjenost staršev o negativnih izkušnjah na spletu, so prinesle različne ugotovitve. Nekatere študije trdijo, da so starši deklíc bolje seznanjeni (Cerna et al. 2014), medtem ko druge študije poročajo, da spol otroka ne vpliva na seznanjenost staršev o negativnih izkušnjah (Geržičáková et al. 2023; Byrne et al. 2014; Symons et al. 2017). Študija Sorbring in Lundin (2012) ponuja zanimive ugotovitve, ki kažejo na to, da ima spol otrok različen vpliv na seznanjenost glede na vsebino negativne izkušnje, npr. starši deklíc so namreč imeli boljši vpogled v izkušnje z neprimerno vsebino, medtem ko so starši dečkov imeli boljši vpogled v izkušnje ponižanja in nadlegovanja. Raziskovalci so preučevali tudi vpliv starosti otroka. Symons et al. (2017) in Geržičáková et al. (2023) poročajo o tem, da ni povezave med otrokovo starostjo in seznanjenostjo starša. V nasprotju s tem pa so nekatere raziskave (Cerna et al. 2016; Byrne et al. 2014) prepoznale negativni vpliv starosti na

seznanjenost staršev, kar lahko razložimo z značilnostmi razvojnopsihološkega obdobja. Mladostništvo je obdobje, v katerem posameznik začne aktivno oblikovati svojo identiteto, se vedno bolj diferencira od staršev, vrstniki pa postajajo vse pomembnejši. Razkrivanje staršem tako v primerjavi z obdobjem otroštva upade (Pappini 1990; Smetana et al. 2009). Jeffery (2021) trdi, da tudi starši mladostnikov ne želijo vedeti vsega, kar njihov otrok počne na spletu, saj to vidijo kot vmešavanje v zasebnost in oviranje razvoja samostojnosti.

Študije, ki so proučevale uporabo strategij posredovanja pri starših, so zastavile tudi vprašanje vpliva izobrazbe staršev in socialno-ekonomskega statusa (Livingstone et al. 2015). Starši z nižjo izobrazbo v splošnem redkeje uporabljajo strategije posredovanja (Katz et al. 2018), redkeje uporabljajo različne IKT, so manj pripravljeni za uporabo novih tehnologij, kar pa je nato povezano tudi z njihovimi manjšimi skrbmi o uporabi starševskih strategij posredovanja (Nikken in Opre 2018). Podobne ugotovitve se nanašajo tudi na socialno-ekonomski status. Starši nižjega statusa se v večji meri zanašajo na znanje otrok o uporabi interneta in tako redkeje uporabljajo strategije posredovanja, svojim otrokom pa nudijo tudi manj podpore pri uporabi interneta (Katz et al. 2018).

EU Kids Online in cilj naše raziskave

EU Kids Online predstavlja mednarodno evropsko mrežo raziskovalcev, katere glavni cilj je pridobivanje vpogleda in znanja zlasti o tveganjih in priložnostih evropskih otrok in mladostnikov na spletu (EU Kids Online 2024). Do sedaj so bile izvedene štiri obsežne raziskave (EU Kids Online I – 2009; II – 2011; III – 2014 in IV – 2021). Skupno v projektu sodeluje 34 držav, med drugim tudi Slovenija, ki pa pri zadnji študiji z zbiranjem podatkov ni sodelovala. Raziskave EU Kids Online, ki temeljijo na reprezentativnih vzorcih otrok in mladostnikov in njihovih staršev, ponujajo kakovosten vpogled v izkušnje, ki jih imajo mladi na spletu in hkrati omogočajo meddržavne primerjave in predstavljajo izhodišče za oblikovanje tako nacionalnih kot evropskih politik.

Namen naše raziskave je na nemškem vzorcu podatkov, pridobljenih v okviru podatkov za EU Kids Online IV, prepoznati, kakšen je vpliv socio-demografskih spremenljivk mladostnikov, starševskih strategij posredovanja in zaznav mladostnikov o uporabi teh strategij na seznanjenost staršev o negativnih spletnih izkušnjah mladostnikov. Na podlagi predhodnih raziskav predvidevamo, da bo izmed vseh strategij največjo pozitivno vlogo imelo aktivno posredovanje. Cilj naše raziskave je tako tudi razumeti, kakšna je vloga samih zaznav mladostnikov o strategijah njihovih staršev.

METODA

Zbiranje podatkov in vzorčenje

Raziskava temelji na podatkih, zbranih v okviru projekta EU Kids Online 2020 (Shamel et al. 2020). Podatki so bili zbrani v 19 evropskih državah na

reprezentativnih vzorcih otrok in mladostnikov, starih od 9 do 17 let, in enega izmed staršev. Naša raziskava temelji na podatkih, zbranih na nemškem vzorcu.² Vzorcenje v Nemčiji je bilo izvedeno po gospodinjstvih. Podatki so bili zbrani junija in julija 2019. Uporabljena je bila metoda intervjuja CASI/CAWI, kar pomeni, da je otrok sam izpolnil vprašalnik na tablici ali računalniku ob navodilih izurjenega sodelavca raziskave.

Vzorec

V raziskavo je bil vključen reprezentativni vzorec nemških otrok in mladostnikov.³ Podatki so bili zbrani pri otrocih, starih od 9 do 17 let. V našo raziskavo smo vključili zgolj starejše od 11. leta starosti, saj mlajši na vprašanja o negativnih izkušnjah, povezanih s spolnostjo, niso odgovarjali. Skupno je bilo tako v analizo podatkov vključenih 710 mladostnikov in njihovih staršev. V vzorcu je bilo 51 % mladostnikov in 49 % mladostnic. Povprečna starost je bila 14,6 let ($SD = 1,7$). Matere so prevladovali v vzorcu (80,1 %). Povprečna starost staršev je bila 43,7 let ($SD = 5,9$). Večina staršev je imela srednješolsko strokovno ali poklicno izobrazbo (41,3 %). Povprečna ocena subjektivnega socio-ekonomskega statusa mladostnikov je bila 6,9 ($SD = 1,9$, min = 0, maks = 10).

Merski pripomočki

Vključili smo mere štirih starševskih strategij posredovanja. Aktivno posredovanje je bilo merjeno z osmimi postavkami na petstopenjski odgovorni lestvici (1 – nikoli; 5 – zelo pogosto). Primer postavke: »Z otrokom se pogovarjate o tem, kar počne na spletu.« Strategija nadzora je bila s šestimi postavkami na petstopenjski odgovorni lestvici (1 – nikoli; 5 – zelo pogosto). Primer postavke: »Kako pogosto preverjate, katere vsebine si vaš otrok ogleduje na spletu?« Posredovanje z omejevanjem je bilo merjeno s šestimi postavkami na štiristopenjski lestvici (1 = Moj otrok lahko to počne kadar koli, 2 = Moj otrok lahko to počne le z dovoljenjem ali pod nadzorom, 3 = Moj otrok tega ne sme početi, 4 = Nisem se še odločil/a, ali naj to dovolim svojemu otroku). Odgovore smo prekodirali v dve vrednosti, in sicer smo odgovore 2, 3 in 4 označili kot neomejevalne. Primer postavke »Ali dovolite vašemu otroku uporabo družbenih omrežij (npr. Facebook, Snapchat, Instagram, Twitter)?« Tehnično posredovanje je bilo merjeno z osmimi postavkami na dvostopenjski odgovorni lestvici (0 – ne; 1 – ja). Primer postavke: »Ali uporabljate naprave ali programe, prek katerih onemogočite dostop do določenih spletnih strani ali vsebin?«

Preverili smo štirifaktorsko strukturo strategij posredovanja. Zaradi nizkih faktorskih uteži ($< 0,4$) smo izločili eno postavko, ki je merila aktivno posredovanje in se je nanašala na to, ali so starši prijatelji z otrokom na spletu z

² Inštitut za raziskave medijev v Leibnizu (Hans Bredow Institut) je zbiral podatke prek Inštituta Ipsos Berlin. Slednji inštitut je avtorica članka obiskala v okviru projekta COORDINATE (<https://www.coordinate-network.eu/>) in programa Transnational Access Visits.

³ Za opis postopka vzorčenja glej Hasebrink et al. (2019).

namenom, da vidijo, kaj počne na spletu, in eno postavko, ki je merila tehnično posredovanje in se je nanašala na uporabo programov za onemogočenje reklam na spletu. Pregledali smo modifikacijske indekse in dovolili korelacijo med enim parom postavk ($MI = 92,52$), ki sta merili nadzor – zaradi podobnosti vsebine postavk. Predpostavljena štirifaktorska struktura je zadovoljljiva: $\chi^2(292) = 1403$, $p < ,001$, $CFI = ,91$; $TLI = ,90$; $RMSEA = ,06$ (90 % IZ ,06–,06), $SRMR = ,05$. Omega koeficienti zanesljivosti vseh štirih lestvic strategij so zadovoljljivi: aktivno posredovanje: $\omega = ,84$; nadzor: $\omega = ,84$; posredovanje z omejevanjem: $\omega = ,91$ in tehnično posredovanje: $\omega = ,82$.

Otroci so bili povprašani po uporabi treh starševskih strategij posredovanja: aktivno, omejevalno in tehnično. Aktivno posredovanje je bilo merjeno s sedmimi postavkami na petstopenjski lestvici (1 – nikoli; 5 – zelo pogosto); primer postavke: »Kako pogosto ti starši razložijo, zakaj so določene stvari na spletu dobre ali slabe?« Posredovanje z omejevanjem je bilo merjeno s šestimi postavkami na tristopenjski lestvici (1 – dovolijo vedno, 2 – dovolijo, če prej vprašam, 3 – ne dovolijo). Primer postavke: »Ti starši dovolijo prenašati filme ali glasbo s spleta?« Tehnično posredovanje je bilo merjeno s tremi postavkami (0 – ne, 1 – ja). Primer postavke: Starši uporabljajo naprave ali programe, ki pokažejo, kje se trenutno nahajam (npr. GPS, funkcija lokacije).« Preverili smo trifaktorsko strukturo, ki je zadovoljljiva: ($\chi^2(101) = 451$, $p < ,001$; $CFI = ,93$; $TLI = ,91$; $RMSEA = ,07$ (90 % IZ ,06–,08); $SRMR = ,05$. Omega koeficienti zanesljivosti za tri lestvice so ustrezni: aktivno posredovanje: $\omega = ,85$; posredovanje z omejevanjem: $\omega = ,89$ in tehnično posredovanje: $\omega = ,77$.

Seznanjenost staršev o negativnih izkušnjah njihovih otrok na spletu smo merili s pomočjo desetih postavk. Tako otroci kot tudi starši so bili povprašani po enakih desetih izkušnjah na spletu, pri čemer so otroci odgovarjali zase, starši pa so poročali, če se je to zgodilo njihovemu otroku. Primer postavke za starše: »Ali je vaš otrok v zadnjem letu izgubil denar zaradi spletne prevare?«; primer postavke za otroka: »Ali se ti je v zadnjem letu zgodilo, da si izgubil denar zaradi spletne prevare?« Izračun stopnje znanja staršev je potekal tako, da če sta tako otrok kot starš odgovorila z da ali z ne, smo temu pripisali vrednost 1 (seznanjenost), v kolikor sta bila odgovora starša in otroka neskladna, pa smo temu pripisali vrednost 0 (neseznanjenost). Odgovore smo sešteli za vseh deset negativnih izkušenj in dobili mero seznanjenosti staršev, pri čemer višja vrednost pomeni višjo seznanjenost staršev.

Analiza podatkov

Analizo podatkov smo izvedli s pomočjo programa SPSS verzija 27 (SPSS Statistics for Windows, Version 27.0; IBM Corp., 2020) in programa Jamovi (The Jamovi Project, 2023). Vse spremenljivke, ki so predstavljale starševske strategije posredovanja in zaznave otrok o starševskih strategijah posredovanja, smo naprej standardizirali, nato pa izvedli štiri- oziroma trifaktorsko konfirmatorno analizo. Pri tem smo izračunali mere prileganja in omega koeficiente zanesljivosti. Za

vsako izbrano strategijo smo izračunali tudi skupni rezultat. Nato smo izvedli analizo korelacij (Spearmanov koeficient) in hierarhično multiplo regresijo. V nadaljevanju smo določene spremenljivke vključili še v analizo poti.

REZULTATI

Seznanjenost staršev o negativnih spletnih izkušnjah mladostnikov

V splošnem so starši izkazovali visoko seznanjenost o negativnih izkušnjah mladostnikov na spletu ($M = 7,5$; $SD = 2,65$; min = 0, maks = 10, Mdn = 8, IQR = 4, asimetričnost = $-1,19$ ($SE = 0,09$), sploščenost = $0,83$ ($SE = 0,18$)). V Tabeli 1 so prikazani odstotki skladnih in neskladnih odgovorov staršev in mladostnikov za deset izbranih negativnih izkušenj na spletu. V splošnem lahko trdimo, da so starši dobro seznanjeni o pojavnosti negativnih izkušenj njihovih mladostnikov

Tabela 1: SEZNAJENOST STARŠEV O NEGATIVNIH IZKUŠNJAH MLADOSTNIKOV NA SPLETU

Negativna izkušnja	Skladni odgovori			Neskladni odgovori			N	χ^2	ϕ
	strinjanje DA	strinjanje NE	skupaj	precejevanje	podcejevanje	skupaj			
zloraba gesla	0,3	95,5	95,8	2	2,2	4,2	645	7,48	0,11
prevelika poraba denarja v trgovini za aplikacije/spletne igre	4,2	88,2	92,4	4,1	3,5	7,6	662	157	0,49
izguba denarja na internetu zaradi prevare	0,3	97,5	97,8	1,6	0,6	2,2	672	31,5	0,22
zloraba osebnih podatkov	1,8	90,5	92,3	3,6	4,1	7,7	608	47,1	0,28
osebno srečanje z osebo z interneta	6,9	81,3	88,2	2,9	8,9	11,8	619	152	0,50
ogled spolnih vsebin	14,3	49,6	63,9	1,9	34,2	36,1	567	68,7	0,35
prejemanje spolnih vsebin	8	66,5	74,5	3,6	21,9	25,5	561	54,1	0,31
spraševanje o spolnih vsebinah	5,3	74,0	79,3	2,6	18,1	20,7	585	53,8	0,30
prizadeti drugega na spletu	1,3	91,4	92,7	3,2	4,2	7,4	602	31,8	0,23
biti prizadet od nekoga na spletu	5,6	78,8	84,4	3,7	11,9	15,6	623	81,3	0,36

Vir: lastna analiza podatkov.

na spletu, saj je za vse izkušnje odstotek skladnosti nad 60 %. Starši so najbolj seznanjeni z izkušnjami, ki se nanašajo na izgubo denarja na spletu, zlorabo gesla, preveliko porabo denarja, zlorabo osebnih podatkov in na to, če so njihovi otroci prizadeli drugega na spletu (odstotek skladnih odgovorov nad 90 %). V splošnem so najmanj seznanjeni o izkušnjah, ki se nanašajo na ogled spolnih vsebin; starši le-te podcenjujejo. Starši izkazujejo nižjo seznanjenost tudi o prejemanju in spraševanju po spolnih vsebinah, pojavnost teh dejavnosti prav tako podcenjujejo. Starši, ki so podali neskladne odgovore, v večji meri podcenjujejo pojavnost negativnih izkušenj, kot pa jih precenjujejo, z izjemo prevelike porabe denarja na spletu in izgube denarja. Odgovori staršev in otrok za vseh deset izkušenj so med seboj pozitivno povezani ($p < 0,01$).

Napovedniki seznanjenosti staršev

Starši strategijo aktivnega posredovanja uporabljajo v srednji meri ($M = 2,86$; $SD = 0,76$; min = 1; maks = 5), prav tako tudi strategijo omejevanja ($M = 3,49$; $SD = 2,41$; min = 0; maks = 6). Nekoliko manj uporabljajo strategijo nadzora ($M = 2,05$; $SD = 0,85$; min = 1; maks = 5), medtem ko tehnično strategijo posredovanja uporabljajo zelo redko ($M = 0,94$; $SD = 1,62$; min = 0; maks = 7).

V Tabeli 2 je prikazana korelacijska matrika vključenih spremenljivk. Izračunali smo Spearmanov koeficient korelacije. Spol mladostnika je negativno povezan zgolj z zaznavo aktivnega posredovanja s strani mladostnikov, mladostnice jo zaznavajo višje. Starost mladostnikov je negativno povezana z vsemi štirimi strategijami staršev, pa tudi z zaznavami mladostnikov o aktivnem posredovanju in posredovanju z omejevanjem staršev. Starši pri starejših mladostnikih vse strategije uporabljajo redkeje. Socialno-ekonomski status je negativno povezan s strategijo omejevanja in tudi z zaznavo uporabe te strategije s strani mladostnikov. Vse štiri strategije posredovanja staršev so med seboj pomembno visoko pozitivno povezane, kar pomeni, da pogosteje ko starši uporabljajo določeno strategijo, pogosteje uporabljajo tudi druge. Odgovori staršev o uporabi strategij in zaznave teh strategij s strani mladostnikov so pozitivno povezane ($r_s = 0,59 - 0,62$), kar priča v prid določeni stopnji skladnosti zaznav in odgovorov. Seznanjenost staršev je negativno povezana s starostjo otrok, izobrazbo staršev in pozitivno povezana z aktivnim posredovanjem in posredovanjem z omejevanjem staršev in prav tako z zaznavo otrok o omenjenih dveh strategijah posredovanja.

V nadaljevanju nas je zanimalo, katere izmed vključenih spremenljivk so pomembni napovedniki seznanjenosti staršev. Izvedli smo hierarhično multiplo linearno regresijo. Rezultati so prikazani v Tabeli 3. Prvi model s socio-demografskimi spremenljivkami pojasni 10-odstotne variance seznanjenosti staršev. Starost mladostnikov je pomemben negativni napovednik seznanjenosti, kot tudi izobrazba staršev, medtem ko je višji SES prepoznan kot pozitivni napovednik. Drugi model pojasni pomembno več variance v seznanjenosti staršev (15 %) kot prvi. Vse socialno-demografske spremenljivke so ostale pomembni napovedniki, poleg tega pa sta bili aktivno posredovanje in posredovanje z

Tabela 2: KORELACIJSKA MATRIKA VKLJUČENIH SPREMENLJIVK

	spol (1 = fant)	starost mlad.	SES	izob. staršev	AM	OP	TP	NP	AP - m	OP - m	TP - m
spol (1 = fant)	—										
starost mlad.	-0,01	—									
SES	0,01	0,01	—								
izob. staršev	-0,02	0,03	0,36**	—							
AP	-0,09	-0,37**	-0,06	0,00	—						
OP	-0,00	-0,58**	-0,13**	-0,08	0,42**	—					
TP	0,02	-0,21**	-0,09	0,03	0,27**	0,31**	—				
NP	-0,03	-0,29**	-0,09	0,06	0,38**	0,31**	0,20**	—			
AP – m	-0,14**	-0,28**	0,04	-0,05	0,62**	0,38**	0,21**	0,29**	—		
OP – m	-0,03	-0,40**	-0,15**	-0,05	0,26**	0,59**	0,14**	0,11*	0,22**	—	
TP – m	0,07	-0,10	0,00	0,00	0,16**	0,25**	0,62**	0,13*	0,18**	0,18**	—
seznanjenost staršev	-0,04	-0,30**	0,04	-0,16**	0,22**	0,34**	0,08	0,04	0,30**	0,29**	0,09

Vir: lastna analiza podatkov.

* $p < ,01$, ** $p < ,001$, AP – aktivno posredovanje, OP – posredovanje z omejevanjem, TP – tehnično posredovanje, NP – posredovanje z nadzorom, – m: zaznava mladostnika.

omejevanjem staršev prepoznana kot pomembna pozitivna napovednika seznanjenosti staršev. Tretji model, z vključenimi zaznavami mladostnikov o strategijah posredovanja njihovih staršev, je pojasnil pomembno več variance v primerjavi z drugim (18 %). Pomembna napovednika seznanjenosti sta mladostnikova starost in izobrazba staršev, medtem ko starševske strategije niso več pomembni napovedniki. Pomemben napovednik je torej izmed vseh strategij zgolj zaznava aktivnega posredovanja s strani mladostnikov.

Na podlagi regresijske analize smo želeli bolje razumeti odnos med seznanjenostjo staršev, aktivnim posredovanjem staršev in zaznavo mladostnikov o aktivnem posredovanju, zato smo izvedli analizo poti, pri čemer nas je zanimala vloga izbranih spremenljivk. Model je prikazan na Sliki 1. Model kaže ustrezno prilaganje podatkov $\chi^2(2) = 5,33$, $p > 0,05$, CFI = ,99, TLI = ,96, RMSEA = ,05 (95 % IZ ,00 – ,10), SRMR = ,02. Mladostnikova starost ima pomemben negativni neposredni učinek na seznanjenost staršev, prav tako pa na starševsko aktivno posredovanje, ki pa nima neposrednega učinka na seznanjenost. Aktivno posredovanje ima posredni učinek na seznanjenost prek zaznave mladostnikov o aktivnem posredovanju staršev. Ta učinek je statistično pomemben ($\beta = 0,11$, $p <$

- Strategije starševskega posredovanja in njihova vloga pri seznanjenosti staršev ...

Tabela 3: HIERARHIČNA MULTIPLA REGRESIJSKA ANALIZA ZA SPREMENLJIVKE, KI NAPOVEDUJEJO SEZNAVANJENOST STARŠEV Z NEGATIVNIMI SPLETNIMI IZKUŠNJAMI

Seznanjenost staršev	Model 1		Model 2		Model 3	
	B	β	B	β	B	β
Korak 1: Socio-demografske spremenljivke						
Presečišče	13,72		8,31		8,34	
Spol (1 = fant)	-0,31	-0,06	-0,23	-0,05	-0,11	-0,02
Starost mladostnika	-0,42	-0,28***	-0,20	-0,13**	-0,20	-0,13*
SES	0,15	0,11**	0,19	0,14**	0,15	0,11
Izobrazba staršev	-0,16	-0,12**	-0,14	-0,10*	-0,11	-0,08*
Korak 2: Strategije posredovanj – starši						
Aktivno			0,50	0,15**	0,14	0,04
Tehnično			-0,04	-0,02	-0,01	0,00
Z nadzorom			0,00	0,00	-0,04	0,00
Z omejevanjem			0,20	0,18**	0,05	0,04
Korak 3: Strategije posredovanja – zaznava mladostnikov						
Aktivno					0,68	0,21***
Z omejevanjem					0,06	0,03
Tehnično					-0,17	0,04
ΔR^2				0,05		0,03
R^2		0,10		0,15		0,18
F za Δ				0,05***		0,03**

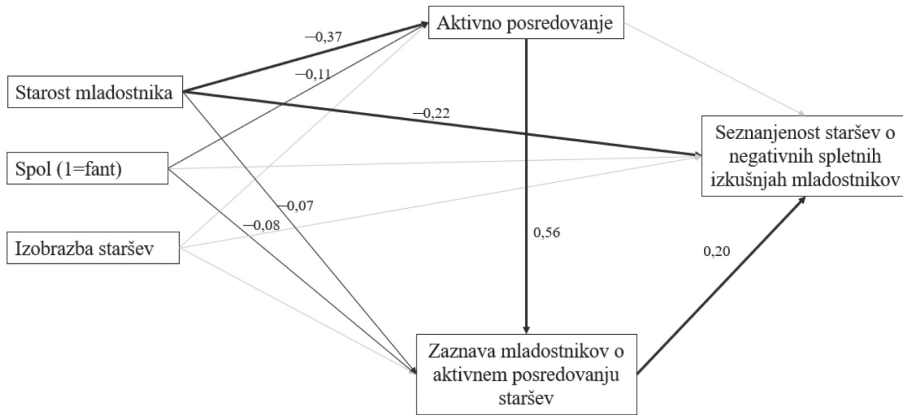
Vir: lastna analiza podatkov.

0,001). Pomemben pa je tudi posredni učinek mladostnikove starosti na aktivno posredovanje staršev in nato na zaznavo mladostnika o aktivnem posredovanju na seznanjenost ($\beta = -0,04$, $p < 0,001$).

RAZPRAVA IN SKLEP

Rezultati naše študije so pokazali, da so starši visoko seznanjeni o negativnih izkušnjah svojih otrok na spletu, kar je v nasprotju z raziskavami, ki trdijo, da starši v splošnem pre- ali podcenjujejo negativne izkušnje otrok na spletu (Chao in Chen 2005; Symons et al. 2017). Naši rezultati so skladni z ugotovitvami raziskave Geržičáková et al. (2023), v kateri so ugotovili, da so starši dobro seznanjeni o negativnih izkušnjah, še posebej o manj tveganih in bolj pogostih dejavnosti. V naši raziskavi smo ugotovili, da je seznanjenost staršev najnižja glede aktivnosti, povezanih s spolnostjo (ogled, pošiljanje in povpraševanje po spolnih vsebinah).

Slika 1: ANALIZA POTI (NE)POSREDNIH UČINKOV NA SEZNAVJENOST STARŠEV O NEGATIVNIH IZKUŠNJAH MLADOSTNIKOV NA SPLETU

Vir: lastna analiza podatkov.

Prikazani so samo statistično pomembni standardizirani beta koeficienti, pri čemer debelejša puščica prikazuje $p < 0,001$ in tanjša $p < 0,01$.

Te aktivnosti starši v večji meri podcenjujejo, kot pa precenjujejo. Mladostništvo je obdobje, v katerem se začnejo mladostniki več spraševati o spolnosti, kar je posledica tudi njihovih hormonskih in telesnih sprememb. To lahko posledično vodi v iskanje in deljenje vsebin, povezanih s to tematiko, zlasti pri starejših mladostnikih. Pogovor o spolnosti lahko tako staršem kot mladostnikom predstavlja vir tesnobe in vodi v zadržanost (Ashcraft et al. 2017) ter izogibanje pogovorom o tej tematiki. Pomembno je, da se starši zavedajo, da njihovi otroci na spletu stopajo v stik s številnimi spolnimi vsebinami in da se starši o tem z njimi pogovarjajo, saj pozitivna komunikacija o spolnosti s strani staršev deluje kot dejavnik zmanjšanja tveganih spolnih dejanj mladostnikov (Grossman et al. 2017).

Rezultati regresijske analize so pokazali, da je starost pomemben negativni napovednik seznanjenosti staršev o izkušnjah njihovih otrok na spletu, kar je skladno z nekaterimi raziskavami (npr. Cerna et al. 2016; Byrne et al. 2014), vendar v nasprotju z raziskavo Geržičakove idr. (2023), ki učinka starosti ni prepoznala. Upad seznanjenosti staršev pri starejših mladostnikih lahko razložimo tako z vidika mladostnika kot starša. Zgodnje mladostništvo je obdobje diferenciacije od staršev in iskanje zaupnosti zlasti pri vrstnikih (Puklek Levpušček 2011), tako lahko predvidevamo, da se mladostniki o svojih negativnih izkušnjah prej zaupajo svojim vrstnikom in prijateljem kot pa staršem. Aktivno posredovanje s strani vrstnikov (in ne staršev) je bilo prepoznano kot pomemben napovednik zmanjševanja tveganih vedenj na spletu pri mladostnikih (Shin et al. 2017). Starši vse manj časa preživijo s starejšimi mladostniki, so manj aktivno vpeti v

njihove vsakdanje aktivnosti (Dubbas in Gerris 2002) in imajo posledično o njih tudi manj znanja. Jeffery (2021) je v svoji kvalitativni raziskavi o uporabi strategij posredovanja pri starših ugotovil, da ti pravzaprav ne želijo vedeti vsega, kar počne njihov mladostnik na spletu, saj to vidijo kot vdor v njegovo zasebnost. Zaradi teh razvojnih dejavnikov, ki vplivajo na seznanjenost staršev, je pomembno, da starši zlasti že v obdobju zgodnje rabe spleta z otrokom vzpostavijo odprto komunikacijo tako o pozitivnih kot negativnih izkušnjah na spletu, saj ima to lahko pozitiven vpliv na zaupanje staršem tudi v starejših letih.

Skladno s predhodnimi raziskavami (Geržičáková et al. 2023; Cerna et al. 2016; Sorbring in Lundin 2012) je tudi naša raziskava pokazala, da je aktivno posredovanje staršev pomemben napovednik seznanjenosti staršev (Tabela 3; model 2). Pri čemer pa je bilo tudi posredovanje z omejevanjem prepoznano kot pomemben napovednik seznanjenosti, kar ostale raziskave večinoma niso prepoznale. To je lahko posledica tega, da starši v našem vzorcu to strategijo uporabljajo na bolj vključujoč način in na primer z mladostniki skupaj določijo omejitve ter jih tako posledično tudi mladostniki zaznavajo kot smiselne, kar vodi v bolj pozitiven odnos in posledično boljše seznanjenost staršev. Uporabi obeh strategij sta bili v našem vzorcu pozitivno povezani. Strategiji tehničnega posredovanja in nadzora nista napovedovali seznanjenosti staršev, kar je v skladu s predhodnimi ugotovitvami (Geržičáková et al. 2023; Sorbring in Lundin 2012). Zanimivo pa je dejstvo, da nobena izmed starševskih strategij posredovanja, potem ko smo vključili zaznave mladostnikov o starševskih strategijah, ni bila več pomemben napovednik seznanjenosti staršev. Kot pomemben napovednik znanja staršev se je izkazala zgolj zaznava mladostnikov o aktivnem posredovanju, kar je skladno z raziskavami, ki so potrdile pomemben vpliv zaznav starševskih strategij s strani otrok na njihove izide (Cohen in Rice 1997; Paulson 1992). Aktivno posredovanje staršev nima neposrednega vpliva na seznanjenost staršev, temveč ima posredni vpliv prek zaznave mladostnikov o aktivnem posredovanju. Starši lahko mislijo, da izvajajo določene aktivne strategije posredovanja, vendar ni nujno, da to tako zaznavajo tudi otroci (Sonck et al. 2013; Lwin et al. 2021). Zaznava uporabljenih starševskih strategij kot aktivnih s strani mladostnikov ima neposredni vpliv na seznanjenost staršev, kar pomeni, da mladostniki v večji meri zaupajo in razkrivajo staršem svoje negativne izkušnje na spletu, če strategije staršev sami zaznavajo kot aktivne, torej če zaznavajo komunikacijo med njimi in starši kot odprto, vključujočo in usmerjeno na reševanje problemov. Starši v naši raziskavi lahko (nenamerno) precenjujejo svojo uporabo aktivnega posredovanja. Znano je namreč, da so ocene staršev o uporabi pozitivnih starševskih strategij višje v primerjavi s poročanji otrok (Paulson 1992).

Omejitve raziskave

Raziskovalci, ki se ukvarjajo z raziskovanjem strategij posredovanja, si niso enotni pri merjenju le-teh, npr. Symons et al. (2017) predpostavljajo šest strategij, medtem ko raziskave EU Kids Online opredeljujejo štiri strategije, prav tako pa

se vprašanja o uporabi strategij med starših in otroki v določeni meri razlikujejo. Neskladnost uporabljenih pripomočkov za merjenje strategij zahteva pazljivost pri primerjavi rezultatov. V prihodnje bi bilo potrebno še več pozornosti nameniti razvoju veljavnih in zanesljivih pripomočkov za merjenje strategij posredovanja tako pri otrocih kot starših. Raziskava je bila izvedena na reprezentativnem vzorcu nemških gospodinjstev, zato bi v prihodnje veljalo preveriti ugotovitve te raziskave tudi na reprezentativnem vzorcu slovenskih otrok in staršev, s posebnim poudarkom na preučevanju vloge socio-demografskih spremenljivk, saj so bile te v slovenskem kontekstu prepoznane kot pomembni napovedniki načinov uporabe interneta (Grošelj in Matjašič 2019). V splošnem sicer ne pričakujemo velikih razlik pri vlogi aktivnega posredovanja pri znanju staršev, prav tako pa so si slovenski in nemški otroci glede na rezultate mednarodne raziskave KIDI-COTI (Lobe et al. 2020) v določenih vidikih uporabe spleta in izkušenj podobni.

Praktične implikacije in zaključek

Ugotovitve naše raziskave lahko služijo vsem strokovnjakom, ki se ukvarjajo s svetovalnim delom za otroke, mladostnike in starše. Pomembna je ugotovitev, da mladi stopajo na spletu v stik s spolnimi vsebinami pogosteje, kot to mislijo njihovi starši, zato je smiselno starše o tem ozaveščati in jim ponuditi strategije za konstruktivno obravnavo te tematike z otroki in mladostniki. Zlasti pa je pomembna naša ugotovitev, da je aktivno posredovanje tisto, ki pozitivno vpliva na seznanjenost staršev o negativnih spletnih izkušnjah. Pri tem ima ključno vlogo zaznava mladostnikov o aktivnem posredovanju staršev. Za svetovalne delavce ta ugotovitev lahko pomeni podlago, na kateri usmerjajo svoje intervencije v to, da so predstave o aktivnem posredovanju med otroki in starši usklajene, saj bo to vodilo v pozitiven razvoj otrok in mladostnikov.

Nanašajoč se na Bronfennerjevo teorijo in priporočila (1979; 1994) smo v našo raziskavo vključili tako odgovore staršev kot mladostnikov o uporabi strategij posredovanja, kar nam je omogočilo prepoznati, da so zaznave mladostnikov o aktivnem posredovanju tiste, ki neposredno vplivajo na seznanjenost staršev. Če bi vključili zgolj poročila staršev, bi lahko zmotno zaključili, da ima uporaba strategij staršev neposreden vpliv na seznanjenost. V splošnem smo s socio-demografskimi spremenljivkami, strategijami posredovanja in zaznavo strategij posredovanja mladostnikov pojasnili malo manj kot petino variance v seznanjenosti staršev o negativnih izkušnjah njihovih otrok. Kar nakazuje na to, da bi bilo v prihodnje potrebno vključiti in raziskati še vlogo drugih spremenljivk tako z vidika otrok oz. mladostnikov kot tudi z vidika staršev (npr. stopnja samorazkrivanja v odnosu, vloga vrstnikov pri reševanju težav itn.). Kljub temu pa naša raziskava potrjuje dejstvo, da seznanjenost staršev o negativnih izkušnjah njihovih otrok nikoli ni zgolj rezultat starševskih strategij (Kerr in Stattin 2000), gre namreč za dvosmeren odnos, v katerega tako starši kot otrok vstopajo s svojimi zaznavami, prepričanji in pričakovanji in medsebojno vplivajo drug na drugega.

LITERATURA

- Ashcraft, Amie M., in Pamela J. Murray. 2017. "Talking to Parents About Adolescent Sexuality." *Pediatric Clinics of North America* 64 (2): 305–20.
- Barlett, Christopher P., in Miranda Fennel. 2016. "Examining the Relation Between Parental Ignorance and Youths' Cyberbullying Perpetration." *Psychology of Popular Media Culture* 7 (4): 1–14.
- Bendezú, Jason Jose, Ellen Pinderhughes, Sean M. Hurley, Robert J. McMahon in Sarah Racz. 2018. "Longitudinal relations among parental monitoring strategies, knowledge, and adolescent delinquency in a racially diverse at-risk sample." *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology* 47 (1): 21–34.
- Bronfenbrenner, Urie. 1979. *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, Urie. 1994. "Ecological models of human development." V *International encyclopedia of education*, Torsten Husen in T. Neville Pstelthwaite (ured.), 1643–47. New York, NY: Elsevier Sciences.
- Byrne, Sahara, Sherri Jean Katz, Theodore Lee, Daniel Linz in Mary McClrath. 2014. "Peers, predators, and porn: Predicting parental underestimation of children's risky online experiences." *Journal of Computer-Mediated Communication* 19 (2): 215–31.
- Cerna, Alena, Hana Machackova, in Lenka Dedkova. 2016. "Whom to trust: The role of mediation and perceived harm in support seeking by cyberbullying victims." *Children & Society* 30 (4): 265–77.
- Chen, Liang, in Shi Jingyuan. 2019. "Reducing Harm From Media: A Meta-Analysis of Parental Mediation." *Journalism & Mass Communication Quarterly* 96 (1): 173–93.
- Cohen, Deborah A., in Janice Rice. 1997. "Parenting Styles, Adolescent Substance Use, and Academic Achievement." *Journal of Drug Education* 27 (2): 199–211.
- Dehue, Francine, Catherine Bolman in Trijntje Völlink. 2008. "Cyberbullying: Youngsters' experiences and parental perception." *CyberPsychology & Behavior* 11 (2): 217–223.
- Doblehar, Urška. 2009. "Vloga staršev pri osamosvajanju mladostnika." *Socialna pedagogika* 13 (1): 37–65.
- Dubas, Judith Semon, in Jan R. M. Gerris. 2002. "Longitudinal changes in the time parents spend in activities with their adolescent children as a function of child age, pubertal status, and gender." *Journal of Family Psychology* 16 (4): 415–27.
- EU Kids Online. 2024. "About the project." The London School of Economics and Political Science. Zadnji dostop 31. 1. 2024. <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/research/research-projects/eu-kids-online/about>.
- Geržičáková, Michaela, Lenka Dedkova in Vojtech Mýlek. 2023. "What do parents know about children's risky online experiences? The role of parental mediation strategies." *Computers in Human Behavior* 141: 107626.
- Grossman, Jennifer M., Prioty F. Sarwar, Amanda M. Richer in Sumru Erkut. 2017. "We Talked About Sex." "No, We Didn't": Exploring Adolescent and Parent Agreement About Sexuality Communication." *American Journal of Sexuality Education* 12 (4): 343–57.
- Grošelj, Darja, in Miha Matjašič. 2019. "Oblike in dejavniki dostopa do interneta v Sloveniji." *Teorija in praksa* 56 (2): 601–22.
- Hasebrink, Uwe, Claudia Lampert in Kira Thiel. 2019. *Online-Erfahrungen von 9- bis 17-Jährigen. Ergebnisse der EU Kids Online-Befragung in Deutschland 2019*. 2. überarb. Auflage. Hamburg: Verlag Hans-Bredow-Institut.

- IBM Corp. 2020. *IBM SPSS Statistics for Windows (Version 27.0)*. Armonk, NY: IBM Corp.
- Katz, Vikki S., Meghan Bridglin Moran, in Carmen Gonzalez. 2018. "Connecting with technology in lower-income US families." *New Media & Society* 20 (7): 2509–33.
- Kerr, Margaret, in Hakan Stattin. 2000. "What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring." *Developmental Psychology* 36 (3) 366–80.
- Koolstra, Cees, M., in Nicole Lucassen. 2004. "Viewing behavior of children and TV guidance by parents: A comparison of parent and child reports." *Communications* 29 (2): 179–198.
- Livingstone, Sonia, Giovanna Mascheroni, Michael Dreier, Stephane Chaudron, in Kaat Lagae. 2015. *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style*. Zadnji dostop 31. 1. 2024. https://eprints.lse.ac.uk/63378/1/_lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_libfile_shared_repository_Content_EU%20Kids%20Online_EU_Kids_Online_How%20parents%20manage%20digital%20devices_2016.pdf
- Lobe, Bojana, Anca Velicu, Elisabeth Staksrud, Stephane Chaudron in Rosanna Di Gioia. 2020. *How children (10–18) experienced online risks during the Covid-19 lockdown – Spring 2020*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Lwin, May O., Chitra Panchapakesan, Jaishree Teresa, Ysa Marie Cayabyab in Wonsun Shin. 2021. "Are Parents Doing It Right? Parent and Child Perspectives on Parental Mediation in Singapore". *Journal of Family Communication* 21 (4): 306–21.
- Nikken, Peter, in Jereon Jansz. 2006. "Parental mediation of children's videogame playing: A comparison of the reports by parents and children." *Learning, media and technology* 31 (2): 181–202.
- Nikken, Perter, in Suzanne J. Oprea. 2018. "Guiding young children's digital media use: SES-differences in mediation concerns and competence." *Journal of Child and Family Studies* 27 (6): 1844–57.
- Jeffery, Catherine Page. 2021. "It's really difficult. We've only got each other to talk to." Monitoring, mediation, and good parenting in Australia in the digital age." *Journal of Children and Media* 15 (2): 202–17.
- Papini, Dennis R., Frank F. Farmer, S. Clark, Jill C. Micka in J. K. Barnett. 1990. "Early adolescent age and gender differences in patterns of emotional self-disclosure to parents and friends." *Adolescence* 25 (100): 959–76.
- Paulson, Sharon E. 1992. "Adolescents' and Their Parents' Perceptions of Parenting Style: Relations with Achievement." ERIC: Institute of Education Sciences. Zadnji dostop 24. 1. 2024. <https://eric.ed.gov/?id=ED351139>
- Puklek Levpušček, Melita. 2011. "Odnos s starši: pot k samostojnosti in podaljšana odvisnost." V *Študenti na prehodu v odraslost*, Melita Puklek Levpušček in Maja Zupančič (ured.), 71–108. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Ruiz-Hernandez, José Antonio, Elena Moral-Zafra, Bartolome Llor-Esteban, in Jose Antonio Jimenez-Barbero. 2018. "Influence of parental styles and other psychosocial variables on the development of externalizing behaviors in adolescents: A systematic review." *European Journal of Psychology Applied to Legal Context* 11 (1): 9–21.
- Shin, Wonsun, in May Lwin. 2017. "How does 'talking about the Internet with others' affect teenagers' experience of online risks? The role of active mediation by parents, peers, and school teachers." *New Media & Society* 19 (7): 1109–26.

- Smahel, David, Hana Machackova, Giovanna Mascheroni, Lenka Dedkova, Elisabeth Staksrud, Kjartan Ólafsson, Sonia Livingstone, in Uwe Hasebrink. 2020. *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. Zadnji dostop 29. 3. 2024. <https://www.eukidsonline.ch/files/Eu-kids-online-2020-international-report.pdf>
- Smetana, Judith, G., Aaron Metzger, Denise C. Gettman, in Nicole Campione-Barr. 2006. "Disclosure and secrecy in adolescent-parent relationships." *Child development* 77 (1): 201–17.
- Sonck, Nathalie, Peter Nikken, in Jos De Haan. 2013. "Determinants of Internet mediation: A comparison of the reports by Dutch parents and children." *Journal of children and media* 7 (1): 96–113.
- Livingstone, Sonia, in Ellen J. Helsper. 2008. "Parental Mediation of Children's Internet Use." *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 52 (4): 581–99.
- Sorbring, Emma, in Linda Lundin. 2012. "Mothers' and fathers' insights into teenagers' use of the internet." *New Media & Society* 14 (7): 1181–97.
- Symons, Katrien, Koen Ponnet, Kathleen Emmery, Michel Walrave, in Wannes Heirman. 2017. "Parental knowledge of adolescents' online content and contact risks." *Journal of youth and adolescence* 46 (2): 401–416.
- The jamovi project. 2023. *jamovi* (Version 2.3) [Computer Software]. Zadnji dostop 24. 1. 2024. <https://www.jamovi.org>.

